

Орлов Валерій
Федорович, доктор педагогічних наук,
професор, головний науковий
співробітник лабораторії професійної
кар'єри Інституту професійної
освіти НАПН України,
м. Київ <https://orcid.org/0000-0002-1843-390X>

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Перспективним для розвитку професійної освіти є напрям з підготовки здобувачів освіти до професійної кар'єри і підприємництва, а також відповідної підготовки викладачів до реалізації цього напрямку в освітній діяльності.

За результатами соціологічного дослідження «Становище молоді в Україні 2021», проведеного холдингом «4SERVICE HOLDING» напередодні повномасштабного вторгнення ЗС РФ в Україну встановлено, що серед привабливих для молоді напрямів роботи і самореалізації у 39,9% – це діяльність бізнесмена і підприємця [1]. Тобто одне із завдань упровадження системи підготовки до підприємницької діяльності в закладах освіти, а саме стимулювання мотивації – успішно було реалізовано. Водночас діючих підприємців серед молоді приблизно 5%. Це – катастрофічно малий показник, а 38 % тільки прагнуть займатися підприємництвом, проте їм заважають різні обставини (недостатній рівень знань, складні економічні та політичні умови, недосконала податкова система для молодіжного підприємництва, відсутність стартового капіталу тощо).

Вивчення досвіду економічно розвинених країн відкриває нові перспективи розвитку молодіжного підприємництва в Україні. Особливу зацікавленість викликає досвід країн Євросоюзу і США щодо створення умов для розвитку молодіжного підприємництва, оскільки в цих країнах частка малого та середнього бізнесу становить майже 95 %. Близько 24 % економічно активного населення США – молодь і близько 6 млн. молодих людей займаються бізнесом. У Штатах діє неймовірна кількість різних програм для підтримки молодих підприємців. Зокрема, бізнесмени підтримують молодь через програми навчання і розвитку бізнесу (The Center for Entrepreneurship); бізнес-простір при університетах (бізнес-кампуси, дискусійні клуби, консультаційні організації тощо); фонди (корпоративні, венчурні, благодійні, фіндрайзінг, краудфандінг); бізнес-акселератори та інкубатори [2].

Зарубіжний досвід щодо створення і функціонування центрів кар'єри і підприємництва вивчала Л. Базиль, яка звертає увагу на те, що в Албанії, Бельгії, Болгарії, Італії, Румунії є ефективні напрацювання, що

можуть бути рекомендовані до адаптованого застосування у національній мережевій системі професійної освіти. З поміж багатьох здобутків – форми, методи, прийоми роботи, що сприяють набуттю та удосконаленню м'яких навичок і вмій управляти проєктами у нестабільних обставинах, враховуючи при цьому соціальний вимір сталого розвитку, зміну клімату, міграцію та зайнятість молоді, економічні фактори [3].

Предметом нашого дослідження є, при всій їх важливості, не соціологічні та економічні показники, а психолого-педагогічні важелі, що впливають на характеристики формування і розвитку підприємницької компетентності майбутніх фахівців, зокрема їх методологічна основа. Від цього залежить і відповідь на питання: чому практично у всіх закладах професійної освіти вивчаємо курс «Основи підприємницької діяльності та фінансової грамотності», а отримуємо таку різницю у відсотках (5% молодіжне підприємництво в Україні і 24% в економічно розвинених країнах).

В умовах сьогодення класична освітня парадигма, яка носить відтворювальний характер і зорієнтована переважно на репродуктивне знання, практично вичерпала себе і не відповідає вимогам сучасного суспільства. Така парадигма підготовки майбутніх фахівців формувалася в Україні на основі твердження, що кар'єра – це швидке й успішне просування по службовій, суспільній, науковій та іншій діяльності, досягнення популярності, а підприємництво – це господарська діяльність задля досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Змінити цю застарілу парадигму можливо лише на основі нових підходів до розвитку педагогічної майстерності викладачів професійної школи, зокрема оволодіння ними прийомами консультування з молодіжного підприємництва здобувачів професійної освіти.

Сучасний період розвитку суспільства висуває нові вимоги, яким традиційна освіта вже не відповідає. Відбувається перехід від авторитарно-репродуктивної, знанневої системи освіти до освітньої парадигми нового часу. Нова освітня парадигма орієнтована на вироблення нової системи цінностей у молоді і нових суб'єкт-суб'єктних відносин між педагогом і учнем, коли педагог більше допомагає вчитися, консультує, ніж навчає здобувача освіти. Згідно нової парадигми ми маємо мотивувати до навчання, актуалізувати здобувача власну систему цінностей. Перед нами постає завдання подолання технократизму освіти; забезпечення освітнього процесу новими методиками гуманістичного спрямування. Нова парадигма враховує сучасні потреби суспільства, умови воєнного стану і повоєнної відбудови економіки України.

Нова парадигма професійної освіти сприяє усвідомленню учнями того, що підприємництво – це не шлях до наживи, а можливість зробити свій внесок у розвиток суспільства, водночас підприємець – це енергійна та ініціативна людина, генератор нових ідей, здатна організувати реалізацію цих ідей і досягти успіху у започаткованій справі. На такій основі будується наше уявлення про молодіжне підприємництво – як напрям підвищення рівня зайнятості серед молоді та створення нових

підприємств і додаткових робочих місць.

Згідно з новою парадигмою програми з підготовки до підприємництва кваліфікуються як освіта для кар'єри у сфері підприємництва, якщо вони включають принаймні два з наступних елементів:

- 1) розвиток особистісних якостей і загальнонавчаних навичок, які є ознакою підприємницького мислення та поведінки;
- 2) підвищення обізнаності здобувачів професійної освіти щодо самостійного ведення бізнесу;
- 3) робота над бізнес-проектами та керування міні-компаніями;
- 4) оволодіння конкретними діловими навичками і знаннями про те, як розпочати й успішно розвивати бізнес.

Підприємницькі програми та модулі пропонують здобувачам професійної освіти інструменти, що сприяють формуванню творчого мислення, здатності ефективно вирішувати проблеми, об'єктивно аналізувати бізнес-ідеї та спілкуватися з партнерами, створювати мережу, здійснювати керівництво і оцінку будь-якого конкретного проєкту. Здобувачі почуваються більш впевнено під час проєктування власного бізнесу, якщо вони зможуть перевірити свої ідеї в освітньому сприятливому середовищі.

Однак переваги підприємницької освіти не обмежуються стимулюванням стартапів, проєктуванням інноваційних підприємств та нових робочих місць. Головна мета – це формування і розвиток підприємливості у кожного майбутнього фахівця. Це не означає що ми ставимо завдання зробити кожного здобувача підприємцем. Така мета є нереальною і непотрібною. Сформована у закладах професійної освіти підприємливість – це особливість кожного випускника, яка свідчить про його ділову активність, ініціативність, креативність, впевненість у собі та інші підприємницькі якості.

Характерною рисою сучасного молодого підприємця є підприємливість у сучасному розуміння цього слова. Підприємливість у добу знань означає здатність людини генерувати ідеї, збирати навколо зацікавлених ровесників, перетворювати ідеї в дії і таким чином отримувати задоволення досягнення успіху і самореалізації. Йдеться про сформовану у закладі освіти здатність до інноваційного підприємницького мислення, генерування інновацій та прийняття ризику, а також про лідерські якості, вміння планувати та керувати проєктами і здатність доводити справу до запланованого результату.

Список використаної літератури

1. Становище молоді в Україні 2021: нове соціологічне дослідження.
[/https://pon.org.ua/novyny/9234-stanovyshche-molodi-v-ukraini-2021-nove-sociologichne-doslidzhennia.html](https://pon.org.ua/novyny/9234-stanovyshche-molodi-v-ukraini-2021-nove-sociologichne-doslidzhennia.html)
2. Романська О. (2022) Молодіжне підприємництво – реалії та перспективи <https://platforma-msb.org/molodizhne-pidpryyemnytstvo-realiyi-ta-perspektyvy/>

3. Базиль, Л. (2022). Зарубіжний досвід створення і функціонування центрів кар'єри та підприємництва. *Інноваційна професійна освіта. Випуск 3(4): Професійна освіта для сталого розвитку: виклики в умовах воєнного стану, результати і перспективи* (20 жовтня 2022 року): *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції Інституту професійної освіти НАПН України*, 14-19. <https://conference.ivet.edu.ua/index.php/2022-1/index>.